

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף מג

(בעמוד הקודם)

ומעידים זה לזה: חוזרים לדברי שמואל לעיל שאמר 'השותפין... ומעידין זה על זה', דהיינו שאם בא אדם אחד מהשוק ומערער על החלק של חברו, יכול השותף שלו להעיד לטובתו.

קושיא: אמאי: מדוע הם מעידים זה על זה, והרי הוא 'נוגע בעדות', שהרי אם המערער יקח את השדה שניהם יפסידו, ונמצא שהשותף מעיד גם לטובת עצמו, ואדם לא יכול להעיד על עצמו.

תירוץ: הכא במאי עסקינן: מדובר כאן שהשותף שמעיד כתב לחבירו השותף 'דין ודברים אין לי על שדה זו', כלומר שאפילו החלק שלי שייך לך, וכיון שנתן לו את חלקו כבר אינו נוגע בעדות ויכול להעיד.

קושיא: וכי כתב לו מאי הוי: גם אם הוא אמר לו כך הרי למדנו בכרייתא שהוא לא אמר כלום כיון שאין זה לשון מתנה, וא"כ הוא עדיין נוגע בעדות.

דתינא: וכפי שלמדנו בכרייתא - **האומר לחבירו השותף - 'דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה'**, כלומר לא יהיה לי עסק בה, ומשמע שרוצה לומר לו שהכל יהיה שלך, אבל לא אמר זאת בפירוש, **'וידי מסולקות הימנה'**, לא אמר **כלום**, שכיון שיש לו חלק בשדה והוא אומר 'לא יהיה לי חלק בה' אין זו לשון מתנה, אלא כאילו אומר בלשון תפילה 'הלוואי שלא יהיה לי חלק בה', וכל עוד הוא לא אומר במפורש 'השדה נתונה לך במתנה' השדה לא יוצאת מרשותו ונשארת שלו, ולכן לא אמר כלום.

תירוץ: הכא במאי עסקינן כשקנו מידו: מדובר שחבירו השותף קנה ממנו את חלקו בקניין סודר, שכיון שעשה קניין לכן מועיל מה שכתב לו 'דין ודברים אין לי על שדה זו'.

קושיא: וכי קנו מידו מאי הוי, הרי מעמידה בפני בעל חובו: והרי גם אם הוא עשה קניין עדיין הוא נוגע בעדות, לפי שנח לו שהחלק שלו יהיה ביד השותף שלו, שאם הוא לווה מעות לפני שהקנה לחבירו את חלקו בשדה, יבוא בעל חובו (= המלווה) ויגבה את חובו מהשדה, לפי שחצי מהשדה משועבדת לבעל חוב עבור החוב, ובכך הוא יפטר מהחוב והוא לא יהיה "לְוָה רְשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם", אבל אם יבוא המערער ויקח את השדה מהשותף שוב לא יוכל בעל חובו לגבות את חובו מהשדה (= משום שהמערער יביא עדים שהיא בכלל לא היתה שייכת לשותפים וא"כ היא לא השתעבדה לחוב של השותף) והוא יהיה "לְוָה רְשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם", ונמצא שיש לו עניין לתת את חלקו לשותף שלו ולהעיד לטובתו וא"כ הוא נוגע בעדות.

וכפי שאמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל - המוכר שדה לחבירו שלא באחריות (= שאם יבוא הבעל חוב שלו ויגבה אותה בחובו הוא לא יחזיר לו את הכסף), ובא מישהו וערער על השדה, אין המוכר מצטרף עם עד אחר להעיד לטובתו של הקונה, מפני שהוא נוגע בעדות, שע"י עדותו הוא מאפשר לבעל חוב שלו לגבות את השדה מהקונה ובכך הוא לא יהיה "לְוָה רְשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם". (= משום שאם המערער יביא עדים שהיא בכלל לא היתה שייכת למוכר שוב לא יוכל הבעל חוב לגבות אותה בחובו, לפי שהיא בכלל לא השתעבדה לחוב של המוכר).

תירוץ: הכא במאי עסקינן: מדובר כאן שהשותף שהקנה את חלקו לשותפו קיבל על עצמו אחריות, וכעת כבר אינו נוגע בעדות, וכפי שהגמ' תבאר מיד.

אחריות דמאן, אי נימא אחריות דעלמא: איזו אחריות הוא קיבל על עצמו? אם מדובר שהוא קיבל על עצמו אחריות שאם יבוא מישהו ויערער על השדה הוא ישלם לו, א"כ בוודאי שהוא נוגע בעדות, שהרי בכך שהוא מעיד שהשדה שייכת לשותפו הוא מעיד לטובת עצמו, שלא יצטרך לשלם לו.

אלא אחריות דאתיא ליה מחמתיה: אלא מדובר שהוא קיבל על עצמו אחריות שאם יבוא בעלו חובו ויגבה משותפו את השדה הוא יחזיר לו את הכסף, וא"כ כעת הוא כבר לא נוגע בעדות (= ואם בא אדם אחד מהשוק ומערער על השדה הוא יכול להעיד לטובתו), משום שאם ע"י עדותו יוכל בעל חובו לגבות את השדה משותפו עדיין הוא יהיה "לְוָה רְשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם" כלפי חבירו השותף שקנה ממנו את השדה וכעת הבעל חוב לקח אותה ממנו ועליו להחזיר לו את הכסף, ואין לו עניין להעמידה בפני בעל חובו כדי שלא יהיה "לְוָה רְשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם", לפי שאין זה משנה לו האם הוא יהיה "לְוָה רְשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם" בגלל הבעל חוב או בגלל שותפו, ולכן הוא לא נוגע בעדות.

קושיא: וכי מסלק נפשיה מינניה מי מסתלק? וכי אם השותף מסלק את עצמו מהשדה זה נחשב שהוא הסתלק לגמרי אפילו לגבי עדות שהוא כבר לא נחשב לנוגע בעדות? והרי למדנו בברייתא - בני עיר שנגנב הספר תורה שלהם, לא דנים את הגנב בדיני אותה העיר, ולא מביאים עדות מאנשי אותה העיר (= שיעידו שפלוגי גנב אותו, או שיעידו שהספר תורה שייך לבני העיר), לפי שכל בני העיר שותפים בספר תורה והם נוגעים בעדות. ע"כ הברייתא. **הגמ' מסיימת את הקושיא:**

ואם איתא: ואם שותף יכול לסלק את עצמו ובכך הוא כבר לא נחשב נוגע בעדות, א"כ שיסתלקו שני אנשים מאותה העיר מהספר תורה (= שיכתבו 'דין ודברים אין לנו על הספר תורה הזה', ויעשו קניין) ובכך יוכלו הדיינים לדון על פי עדותם, ומכך שאי אפשר לעשות כן מוכח ששותף לא יכול להסתלק לגבי עדות.

תירוץ: שאני ס"ת דלשמיעה קאי: אי אפשר להסתלק מספר תורה, כיון שהוא מיועד שבני העיר יצאו ידי חובת קריאת התורה בשמיעתו, וכיון שהוא נהנה משמיעתו לכן הוא עדיין נוגע בעדות, אלא אם הוא יעבור לעיר אחרת.

קושיא: תא שמע: האומר תנו מנה לצרכי בני העיר שלי (= לחומות העיר ולכל צרכי רבים), לא דנים את היורשים (לחייבם להביא את המנה שהתחייב אביהם) בדיני אותה העיר, ואין מביאים ראיה מאנשי אותה העיר, כיון שהם נהנים מהמנה והם נוגעים בעדותם. ע"כ הברייתא. ואם שותף יכול לסלק את עצמו ובכך הוא כבר לא נחשב נוגע בעדות, א"כ שיסתלקו שני אנשים מהמנה ולא יהנו ממנו כלל, ובכך יוכלו הדיינים לדון על פי עדותם, ומכך שאי אפשר לעשות כן מוכח ששותף לא יכול להסתלק לגבי עדות.

תירוץ: הכא נמי בס"ת: גם כאן מדובר בספר תורה, דהיינו שאותו אדם אמר שיתנו מנה לבני העיר כדי שיקנו בו ספר תורה, וכנ"ל.

קושיא: תא שמע: האומר תנו מנה לעניי העיר שלי, אין דנים בדיני אותה העיר ואין מביאים ראיה מאנשי אותה העיר. ע"כ הברייתא. **לפני שהגמ' מסיימת את הקושיא,** היא שואלת על דברי הברייתא:

ותסברא: מדוע אין דנים בדיני אותה העיר, והרי הכסף מיועד רק לעניים וא"כ אין הדיינים נוגעים בעדות כלל.

אלא כך צריך לבאר את הברייתא: אין דנים בדיני עני אותה העיר ואין מביאים ראיה מעני אותה העיר, כיון שהם נוגעים בעדות.

כעת הגמ' מבארת את הקושיא:

אמאי: ששתי עניים יסלקו את עצמם מהמנה ובכך יוכלו הדיינים לדון על פי עדותם, ומכך שאי אפשר לעשות כן מוכח ששותף לא יכול להסתלק לגבי עדות.

תירוץ: **הכא נמי בס"ת:** גם כאן מדובר בספר תורה, דהיינו שאותו אדם אמר שיתנו מנה לבני העיר כדי שיקנו בו ספר תורה, והטעם שהוא אמר שיתנו זאת ל'עניים' העיר הוא משום שכולם נחשבים ל'עניים' כלפי הספר תורה, לפי שכולם צריכים אותו, ודרך בני אדם לקרוא לאנשי עירו 'עניים' כשאין להם ספר תורה, שאין לך עניות גדולה מזו.

תירוץ נוסף: **ואיבעית אימא לעולם כדקתני עניים ממש:** באמת כוונת הברייתא לעניים ממש, ומה שהברייתא אמרה 'אין דנים בדייני אותה העיר' הכוונה לדיינים שאינם עניים, ומה ששאלנו א"כ מדוע הם פסולים לדון והרי אינם נוגעים בעדות, התשובה היא שמדובר שהדיינים הם עשירי העיר והעניים מוטלים עליהם, ולכן הם נוגעים בעדות. **הגמ' מבררת איך מדובר כאן:**

והיכי דמי: איך מדובר כאן? אם מדובר שמוטל על עשירי העיר לתת לעניים בכל שנה סכום קצוב, א"כ ששני דיינים יתנו לעניים את הסכום הקצוב, ובכך הם כבר לא יהיו נוגעים בעדות ויוכלו לדון בזה.

הכא במאי עסקינן: אלא מדובר כאן שאין סכום קצוב המוטל עליהם לתת לעניים, אלא הם נותנים לפי הצורך, ונמצא שכשיש כאן את המנה שאותו אדם נתן אין הדיינים צריכים לתת כלום, ולכן הם נוגעים בעדות.

ואב"א (- ואיבעית אימא): באמת מדובר כאן שהדיינים נותנים לעניים סכום קצוב, ולמרות זאת הם נוגעים בעדות, שכיון שאותו אדם נתן לעניים את המנה הרי שכעת יש לעניים רווחה כלכלית, ובעקבות כך הדיינים לא יתנו להם אפילו את הסכום הקצוב, משום שכשיש לעניים מעות אין הדיינים צריכים לתת להם כלום.

*

ונעשין שומרי שר זה לזה: לעיל אמר שמואל - השותפין שנגנב החפץ מבית אחד מהם, השותף חייב לשלם לשותף השני את דמי החפץ, כי הוא נחשב ל'שומר שר'. הגמרא מבינה שהם חילקו את השמירה על החפצים ביניהם חצי חצי, וכל אחד שומר באותו הזמן על חצי מהחפצים. לכן כל אחר מהם נחשב לשומר שר,

כי בתמורה לכך שהוא שומר על החלק של חברו בחצי מהחפצים, חברו שומר על החלק שלו בחצי השני של החפצים.

קושיא: אמאי? שמירה בבעלים היא: הדין הוא ש'שואל' חייב באונסין שיקרו לחפץ השואל. אבל אם כאשר שאל את החפץ, הבעלים עשה עבורו מלאכה, הוא פטור. כי יש כאן 'שאלה בבעלים', והתורה פטרה אות השואל בכזה מקרה. הגמרא במסכת בבא מציעא לומדת 'שומר שכר' מ'שואל'. (שומר שכר פטור באונסין אבל חייב בגניבה ואבידה). ולכן אם כאשר השומר שכר קיבל על עצמו את השמירה, הבעלים של החפץ עבד עבורו בעבודה כלשהי, הרי זו 'שמירה בבעלים' והשומר פטור על גניבה ואבידה.

לפי זה קשה. הרי כאשר שותף אחד שומר על חצי מהחפצים בשביל שניהם, באותו הזמן השותף השני שומר גם הוא על חצי מהחפצים בשביל שניהם. ואם כן השותף השני שהוא 'הבעלים השני' של החפץ עובד בעבור השותף הראשון שהוא 'השומר שכר', ומדוע השותף הראשון צריך לשלם על הגניבה והאבידה הרי זו 'שמירה בבעלים'!

תירוץ: אמר רב פפא דאמר ליה שמור לי היום ואני אשמור לך למחר: מדובר שכל אחד מהשותפים שומר על כל החפצים יום שלם. ואם כן ביום שהשותף הראשון שומר, השותף השני לא עושה עבורו שום מלאכה. ולכן אין זו 'שמירה בבעלים', ואם נגנב החפץ או נאבד הוא חייב לשלם לשותפו כדין שומר שכר.

החידוש בדברי שמואל. כי היה מקום לומר שכאשר שותף אחד שומר על כל החפצים הוא אינו נחשב 'שומר שכר' אלא 'שומר חינם', שהרי בכל מקרה הוא צריך לשמור עליהם בגלל החלק שלו בחפצים. קמ"ל שעל החלק של חברו הוא נחשב 'שומר שכר', כי הוא שומר היום על החלק של חברו, ובתמורה ישמור לו על החלק שלו מחר.

*

תנו רבנן מכר לו בית מכר לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שאחריותו עליו, מכר לו פרה מכר לו טלית מעיד לו עליה מפני שאין אחריותו עליו: המוכר בית או שדה לחברו, ובא אדם אחד ומערער על הקונה וטוען שהשדה הזו היתה שלו, ובא עד אחד ומעיד שהיא היתה של המוכר. המוכר בעצמו אינו יכול להצטרף לעד הזה ולהעיד שהשדה היתה שלו, מפני שהוא 'נוגע בדבר'. כי אם המערער

יוציא את השדה מהקונה, הקונה יחזור אל המוכר ויגבה את כספו בחזרה ממנו, משום שהאחריות של המכירה היא על המוכר.

אבל המוכר לחבירו מטלטלין כגון פרה או טלית, ובא מערער וטוען שהיא היתה שלו, ובא עד אחד ומעיד שהיא היתה שלו המוכר. המוכר בעצמו יכול להצטרף אל העד ולהעיד שהיא אכן היתה שלו, כי הוא אינו נוגע בדבר. שהרי גם אם המערער יוציא את הפרה מיד הקונה, הקונה לא יוכל לחזור אל המוכר לגבות את כספו, כי אין האחריות על המוכר.

קושיא: **מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא:** מה ההבדל בין הרישא לסיפא? כלומר מדוע החליטה הברייתא שבנכסים תמיד יש אחריות, ובמטלטלין תמיד אין אחריות? הרי הדבר תלוי בהסכם המכירה, אם המוכר מכר באחריות אם כן גם במטלטלין ישנה אחריות, ואם הוא מכר שלא באחריות אם כן גם בקרקעות אין אחריות!

תירוץ: **אמר רב ששת רישא בראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי ואתא יהודה וקא מערער, דלא ליזיל שמעון לאסהיד ליה ללוי, דניחא ליה דהזרא:** ברישא מדובר בראובן שגזל שדה משמעון ומכר אותה ללוי, ובא יהודה וטוען שהשדה הזו היתה שלו וראובן גזל אותה ממנו. שמעון (הנגזל) אינו יכול להעיד עם עד נוסף שהשדה הזו אינה שייכת ליהודה (המערער) אלא היא שייכת ללוי (הקונה), כי שמעון נוגע בעדות. משום שהוא מעוניין שהשדה תישאר אצל לוי, והוא ילך אחר כך ויביא עדים שהיא היתה שלו וראובן גזל אותה ממנו, ויוציא אותה מלוי. (הגמרא להלן תבאר שהסיבה שהוא מעדיף שהשדה תהיה אצל לוי ולא אצל יהודה, כי יהודה הוא איש אלים והוא לא רוצה להתעסק איתו).

וזו כוונת הברייתא - מכר ראובן (הגזלן) בית או שדה ללוי, אין שמעון (הנגזל) מעיד ללוי (הקונה) עליה שהיא של לוי ולא של יהודה (המערער). כי 'האחריות' היא על לוי, כלומר שמעון רוצה להחזיר את השדה לעצמו והוא מעוניין לקחת אותה מידיו של לוי, ואם כן הוא נוגע בדבר.

(ובעמוד הבא הגמרא תבאר את הסיפא כך - אבל אם ראובן (הגזלן) מכר ללוי מטלטלין שגזל משמעון, כגון פרה או טלית, שמעון (הנגזל) יכול להעיד שהמטלטלין שייכים ללוי. כי בכל מקרה שמעון לא יוכל להוציא אותם מידיו של לוי, משום שלוי קנה אותם ביאוש ושינוי רשות, ואם כן שמעון אינו נוגע בדבר).

קושיא: וכיון דאסהיד ליה דלוי הוא היכי מצי מפיק לה מיניה: אך לאחר ששמעון העיד שהבית שייך ללוי, איך הוא יכול לכוא אחר כך ולהביא עדים שהבית היה שלו ולהוציא אותו מידי של לוי? הרי 'הודאת בעל דין כמאה עדים' והוא בעצמו הודה שהבית שייך ללוי!

ואם כן שמעון אינו נוגע בדבר, ומדוע הוא פסול לעדות?

תירוץ: דאמר ידענא דהאי ארעא דלאו דיהודה היא: מדובר ששמעון לא מעיד שהשדה שייכת ללוי, אלא הוא מעיד שהיא אינה שייכת ליהודה. כגון שהוא מעיד שיהודה הודה בפניו שהשדה אינה שייכת לו.

קושיא: ובהוא זכותא דקא מפיק לה מלוי ליפקה מיהודה: ועדיין מדוע שמעון נוגע בדבר בכך שהוא מעיד שהבית שייך ללוי? והרי מה אכפת לו אם הבית שייך ללוי או ליהודה, הרי את העדים והראיות שיש לו שהבית שייך לו, שאותם הוא מתכוון להביא מול לוי, הוא יכול להביא אותם מול יהודה ולהוציא ממנו את הבית.

תירוץ: דאמר השני נוח לי הראשון קשה הימנו: שמעון מעדיף להוציא את הקרקע מידי של לוי ולא מידי של יהודה, כי יהודה הוא איש אלים וקשה לו להתעסק איתו.

תירוץ נוסף: ואי בעית אימא כגון דאית ליה סהדי למר ואית ליה סהדי למר, ואמור רבנן ארעא היכא דקיימא תיקום: מדובר שיש ליהודה (המערער) עדים שהשדה היתה שלו, ואם כן העדים הללו יכחישו את העדים שיביא שמעון (הנגזל) שהשדה היתה שלו. ובמקרה שיש שתי כיתות המכחישות זו את זו, הקרע נשארת בידי המחזיק בה.

ולכן שמעון מעוניין שהקרקע לא תגיע לידי של יהודה, כי לאחר שיהודה יוציא את הקרקע מלוי על ידי העדים שלו, שמעון כבר לא יוכל להוציא אותה מידי על ידי העדים שלו, כי כאמור יהיו כאן שתי כיתות עדים הסותרות זו את זו והקרקע תישאר בידי יהודה. ולכן שמעון רוצה לפסול את עדיו של יהודה כדי שהקרקע תישאר בידי לוי, ואז הוא יביא את העדים שהקרקע היתה שלו ויוציא אותה מלוי. (ואז גם אם יהודה יביא עדים אחרים שיעידו שהקרקע היתה שלו, כבר לא יוציא אותה מידי של שמעון, כי הוא כבר מחזיק בה). ומכיון ששמעון נוגע בדבר, הוא פסול להעיד יחד עם עד נוסף על עדיו של יהודה שהם עדים פסולים.